

НОВА МОНОГРАФИЯ ЗА БЪЛГАРСКИТЕ ЛИЧНИ ИМЕНА

(Българските лични имена днес.

Издателство на БАН „Проф. М. Дринов“, 2024,

ISBN:(print) 978-619-245-434-0, ISBN (online) 978-619-245-435-7, с. 207)

Ст. пр. д-р Вероника Келбечева

Медицински университет – Пловдив

През 2025 година българската ономастична традиция се сдоби с публикуваните резултати от едно дългогодишно изследване, което прави десетгодишен мониторинг на българските лични имена – от 2008 до 2018 година. Заглавието на монографията е „Българските лични имена днес“, а в авторския колектив от специалисти разпознаваме водещите имена в българската ономастика: проф. д.ф.н. Анна Чолева-Димитрова, гл. ас. д-р Надежда Данчева, доц. д-р Мая Влахова-Ангелова, ст. пр. д-р Гергана Петкова. Изданието представя не само статистически наблюдения, а прави анализ на влиянията и закономерностите, които формират съвременната антропонимия, която е въпрос както на езикови влияния и нагласи, така и на психосоциални елементи, които дават отражение в употребата и фреквентността на съвременните лични имена. Съвременните културно-исторически събития, на които населението е както свидетел, така често пряк или косвен участник, формират езикови отражения на действителността, които спонтанно и често пъти неосъзнато обуславят изборите в личните имена. В теоретичен план изданието изследва множество подобни влияния, които се проследяват регионално, географски, пополово, както и се отделя внимание на модните влияния, които формират антропонимните предпочитания за по-големи интервали от време. Доста съществена функция при формирането на списъка на съвременните личноименни съдържания е отредена на няколко понятия, маркиращи социални процеси: *глобализация*, *интернационализация* и *глокализация* на имената. Това са синхронни влияния, които обясняват по-различен или допълващ теоретичен начин развитието на съвременните български имена, отпадналите от употреба и тези, които са модифицирани варианти на по-стари популярни форми.

Уводните думи проследяват зараждането на именната система в градската езикова среда през 21. век и съвременната глобализация като определящ фак-

тор за формирането на днешния *антропонимикон*. Както всяко сериозно проучване, така и това представя методическа база за изследване и статистически анализ на имената и тенденциите в посочения десетгодишен диапазон. Изключително сериозно са разработени статистическият сравнителен анализ и процентните резултати, представени на регионален градски принцип, полов, традиционен и други сегменти от действителността, които оказват влияние при промяна в посоката на личноименната система. Проследени са социални тенденции в нашата (домашна) езикова среда, които в един аспект се отдават от традиционната именна система, а в друг формират нова поради изброими езикови и модни влияния.

Първа глава – „*Мода на българските лични имена в началото на 21. век*“, е най-пространна, защото представя основополагащи за изследването данни. Статистическият им анализ разглежда избора на мъжки и женски лични имена във времеви интервал между 2008 и 2018 година, като се проследяват корпусно базирани лични имена в градовете София, Варна, Пловдив, Плевен, Русе, Стара Загора, Благоевград и Велико Търново. Така имаме антропонимна карта север – юг и изток – запад, като Централна България също е включена. В първата глава, за да се представи социономастичната мода при формирането на *антропонимикона*, се дават таблични изследвания с цифри и проценти, посочващи общия брой родени деца в изброените градове за избраното десетилетие и дяловото разпределение на петнадесетте най-често срещани имена, които се повтарят три и повече пъти. Отделни статистически наблюдения в графичен вид са дадени съобразно женските и мъжките имена за всяка изследвана локация. Представено е за всеки отделен град и процентно съотношение на календарни, чужди и народни имена, което много добре обособява местната регионална тенденция за дадена географска част от територията на България, която, макар и да не е особено голяма, формира различни социономастични тенденции, засвидетелствани от данни, предоставени от Националния статистически институт (НСИ). Методите проследяват строго езикови характеристики от конструкцията на имената – традиционни и чужди суфикси, флексии, варианти на основите, повлияни от чужди езици, фонетични влияния и традиционни основи, съставени от една или две части. След събирането на цялата налична информация по региони данните са съпоставени и анализирани според фактора: чуждо или традиционно име, женско или мъжко, също фреквентността на най-популярните за България в отделните градове, докато се стигне до отсяване на трите най-избирани антропонима във всеки един от таргетираните градове. Това дава възможност за цялостна обосновка на модата в имената и сравнение на данните в северните и южните градове, както и в източните и западните. Прави впечатление, че резултатите за Пловдив и Стара Загора в мъжките лични имена (МЛИ) и женските лични имена (ЖЛИ) са не само сходни, но за 2018 година се припокриват. Подобни

са сравнените резултати за Врана и Русе, докато София и Благоевград, Плевен и Търново дават някои разлики. Тази изключително ценна статистика и съпоставка дава изходния материал за изграждане на обективни социокултурни, социономастични и социолингвистични изводи, които формират сериозни езикови тенденции, валидни и за области извън ономастиката. Изключително важно е да се уловят точно тези посоки, маркиращи езикови променливи, защото това показва колко жива и динамична структура е лингвистичната среда и как едновременно осъзнати и неосъзнати психични и исторически явления въздействат върху общия съвременен езиков материал.

Втората глава – „*Съвременни тенденции при образуването на личните имена в началото на 21. век*“, проследява днешните тенденции, които влияят на формирането на лични имена. Тази част, която може да бъде определена като строго лингвистична, изследва морфологията на имената и методите на имеобразуването. Обръща се внимание на старите славянски основи, преобладаващи в нашите традиционни имена. Изследването на лексикалните компоненти, участващи във формиране на *онимите*, е представено в хронологичен порядък. Това са така наречените именни основи, които изграждат като трайни лексикални елементи българската антропонимия. Те също се поддават на изменения и е проучена тяхната словообразователна честота. Образуването на имена от старинни домашни основи е проследено като формиращ лексикален компонент на българските *преномени*. Направено е сравнение между традиционните водещи имена от 20. и 21. век за МЛII и ЖЛII. Много ясно се открояват отпадащите форми и суфикси за сметка на нови имена, добиващи популярност през настоящото столетие. Със сигурност могат да се направят генерални изводи за градското пространство и антропонимните предпочитания през 21. век, например при ЖЛII отпадат формите на *-ка* и по този начин Иванка става Ивана, Радка – Рада, Йорданка – Йордана, и т.н. Такива базисни трансформации говорят както за вид осъвременяване на езика, така и за мода в имената, която се обяснява и с наднационални влияния. Осмислянето на тези модели е повод за направените разсъждения върху двойните основи на имената от старинни форми, съкратени афиксални имена от старинни основи, които не са изгубили актуалност, едносъставни и сложносъставни имена със славянски основи и навлезлите по-интензивно двойни лични имена, съдържащи старинни основи. Заклученията и обобщенията от тази глава дават възможност освен да се проследи модната промяна в българския именник, но и да се посочат обществените промени, които формират мисловни процеси, отразени в тенденциозната контекстуална детерминираност на имената. Благодарение на статистическите данни се изгражда една теоретична рамка, актуална за съвремието, която представя антропонимията като сложен синтез от исторически компоненти и словесни дискурси, които дават посока на езиковите промени.

Третата глава – „*Чуждоезикови влияния и вариативност на имената в на-*

чалото на 21. век“, е теоретична обосновка на предполагаемите причини за формиране на избори при съвременните български имена. В известен смисъл, светът на *антропонимикона* е отделен лингвистичен ареал, който се движи от социална детерминираност, оказваща влияние на словообразователните средства. В него се наблюдават процеси и иновации, които от езикова гледна точка могат да са фундаментално погрешни, но именно тази творческа свобода, която носи „наименоването“, кръщаването в пряк и религиозен смисъл, даването на име, прави възможна промяната на именника като развиващо се съдържание, повлияно в едни времена от културни аспекти, в други – от доминацията на родовата памет, а в съвсем последни – от навлизащата европеизация, разбрана по разностранни начини.

Четвъртата глава – „*Гранични явления в съвременната българска антропонимия*“, засяга нормирането при изписване на имената и вариативността от смесването на български и чужди основи, префикси и суфикси. Без критика и оценностяване, в тази много съществена част от монографията са представени в количествен и резултатен вид всички нововъведения при изписването, изговарянето и налагането на форманти в именната система. Текстът коментира както правописната, така и графичната промяна в имената и анализира новостите като резултати от съвременни влияния, но дава и исторически справки, свидетелстващи за предпоставки за подобни промени във времена, когато една или друга именна форма се налага на национално ниво според различни обстоятелства. Освен графичните иновации в българския именник развитието му е маркирано и от полово неутралните имена. Такива винаги е имало в нашата система, чиято употреба обаче е била свързана с галените и кратки форми, наричани хипокористики (напр.: името Тони е галено за Антон и Антоанета), но в съвременния регистър се появяват имена без езикови маркери за полово принадлежност. Това е изцяло модерен лингвистичен феномен, който няма аналог в предходните епохи от развитието на езика ни.

Книгата завършва с пространно заключение от проведените изследвания, в което се прави опит да се набележат евентуални развития на именната система в България и да се дадат предвиждания. Това винаги е хипотетично, защото няма как да се види в далечна перспектива какви явления ще повлияят точно на формирането на българските антропоними, но съдейки по днешната картина, по-важни са изводите за съвременното ни. И все пак има сигурни моменти в творческата функция на *nomen dare*, защото определянето на личността започва с името. И ако психическите процеси в антропоида започват веднага след зачатиято, то началото на индивида се дава от получаването на име, защото точно името характеризира личността.

Монографията е снабдена с подробна библиография, списък на съкращенията и резюме на английски език.

A NEW MONOGRAPH ON BULGARIAN PERSONAL NAMES

(Bulgarian Personal Names Today. Publishing House of the Bulgarian
Academy of Sciences “Prof. M. Drinov”, 2024,
ISBN (print) 978-619-245-434-0, ISBN (online) 978-619-245-435-7, p. 207)

✉ **Dr. Veronika Kelbecheva, Senior Lecturer**

ORCID iD: 0000-0002-1045-9208

Department of Language and Specialized Training (DESO)

Medical University – Plovdiv (Bulgaria)

15A, Vasil Aprilov Blvd.

4000 Plovdiv, Bulgaria

E-mail: Veronika.Kelbecheva@mu-plovdiv.bg